

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZALLÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra
a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen e lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.
Ara évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. ért. s minden hirdetés után 20 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál keszletlik.
A „nyilvántartási” cikkek sora után 15 kr. előleges beküldése mellett a szerkesztőséghez czímzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési felhívás A „K. KÖZLÖNY” oct.—decz. folyamára.

Előfizetési ára:

Égészévre 12 forint.
Félévre 6 „
Évnegyedre 3 „

Az előfizetési pénz jelen hó végéig
kiadónk Stein János középutcai kereske-
désébe rendes posta útján beküldhető.
Kolozsvárt, sept. 12. 1864.

A „K. K.” szerkesztősége.

A közvetítő pátról.

II.

(D) A ki a „P. H.” előfizetési felhívását olvassa, annak kérdésen kívül alár, a meny-
nyiben az teljes általánosságban van tartva,
s ha a „P. H.” most indulna meg, vagy
az előfizetési felhívásban azon tétele nem ál-
lana, hogy ezelőtt is e program mellett
küldött, mi minden jó reménnyel volnánk,
hogy ha bár a kormányt a nemzettel nem is,
de a „P. H.” régi pártját a nemzet több-
ségével csakugyan közvetíti.

A felhívás, szintén mint mi, elveti az ab-
stract doctrinákat, s kérdéseink megoldásának
kulcsát kölcsönös engedékenység mellett a
történeti jogalap elfogadásában találja.

„A történeti jogalap alakult az
austriai birodalom — írja „P. H.” — jött lét-
re a fejedelmek közössége által is már a pra-
matica sanctio előtt a birodalom közössé-
ge, ez alapon fejlettek ki a birodalom kö-
zös ügyei, de ugyanazon történeti jogalap
az, melyben a magyar szent korona s a ma-
gyar király mint k i l l o n apostoli kir. el-
évülhellen czíme, és fejedelmi jogai
gyökereznek; e jogalap az továbbá, a mely
Magyarország saját consistentiájának, elkü-
lönzött ősi alkotmányos önkormány-
zati igényeinek, független törvény-
hozásának s a közös fejedelem külön
királyi jogainak törvényes védezközeit s biz-
tosítékát merithetjük. Ezen jogalap nyújt arra
is legbiztosb utmutatást: mennyire terjedhet a
magyar szent korona felségi jogai s integritá-
sának rövidsége nélkül Erdély, és Horvát
ország ősi autonómiájának mérve, és kitá-
gítása iránt Magyarország önzéstelen testvéri
engedékenysége.” stb.

Láthatni, hogy e program oly általános
hová mindyájunk nézete jól befér, kivéve
azokét, a kik Erdélynek az anya királyság-
gali uniojában ezen ország tartományi auto-
nómiáját is teljesen megszüntetnek tekintik, a
mit természetesen mi magunk is szeretnénk,
és ohajtanánk, ha annyi tapasztalat meg nem
győzött volna minket arról, hogy a külön-
böző nemzetiségek érdekei és igényei miatt
csak előre látó volt az 1848 ki törvényhozás,
midőn a közös törvényhozás s közös kormány
jogán kívül egyebekben ez ország autonom
tartományi jogait eldöntetlenül áthagyta a fel-
tétel megállapításán működendő későbbi tör-
vényhozásnak, mert éppen az 1848 diki tör-
vényhozásnak és tappintatos eljárásának köszö-
nhetni azt, hogy mi a jogfolytonosság erős
kapsait is fentarthatjuk, s Erdély nemzetei-
nek igényeit is a politikai legnagyobb igazsá-
gok szempontjai szerint kielégíthetni remél-
hetjük.

Nem lehetne tehát e program ellen sem-
mi kifogásunk a mennyiben annak általános-
ságban felállított keretjé közé minden higga-
dottabb magyar politikai nézete beilleszthető,
azonban hátrább azt mondja a „P. H.”, hogy
ezen program mellett eddig is állba-
tatosan küzdött.

Es im éppen e tétel az, mely a fényes
lépről a kalitkába vezet.

Tudjuk ugyanis, hogy a „Pesti Hírnök”
1848-at egészen félre lökte s egészen vissza-
ható politikát követve, 1847 mellett emelt
szót. Jelszava korlátnok, országbíró, szóval
collegialis kormányzás, és a régi megyei élet,
semmi felelős ministerium, semmi parlament,
hanem országgyűlés és ő ismeretes gravame-
neivel s követi utasításával egyetemben.

Azon általános programnak tehát jövőre
is ily részletes formulázására számíthatunk,
s e szerint éppen azon közvetítő párt marad
legtávolabb egy a nemzettől, mint a kormány-
tól, és az osztrák pártoktól.

A nemzet az igaz, ha rajta csak a ma-
gyar nemzetet értjük, a „P. H.” régi el-
veinek teljesedését is magára nézve üdvösebb-
nek láthatná a mostani állapotnál, midőn sem
felelős ministerium, sem választott főméltósá-
gai, és így sem parlamentarizmus, sem nemzeti
élete nincsen.

Az 1848 előtti aranjúzei szép napok
elől bizony nem ijedne vissza a magyar nem-
zet, ha a nép szabadság eszméi, s a nem-
zetiségi érdelem követelése a nagy világból
nem törték volna át a kárpátokon.

De a jogegyenlőség visszaállítása után
Verbőcei populuszának ezerei helyett a világ
társadalom népének milliója lépett a sorom-
poba, s a jog kiterjesztése által a municipa-
lis jog közvetlen egyéni gyakorlata lehetetlen-
né vált, s így a nép saját ellenőrködési jo-
gát kénytelen egy parlament ellenőrködésére
átbízni, s biztosítékát a ministeri felelősség-
ben keresni.

A municipalis élet többé nem emelkedhet
fel a magas politika vezetőjévé, elég an-
nak a helyhatósági kör, és 1860-ban bőv tá-
paszlatot lehetett szerezni, hogy mily ne-
hez mozogni ezen szerkezettel a nagy átalá-
kulási kérdéseknél.

Ha 1860-ban nem haboztak volna a visz-
szabályozás kérdéseit egy felelős ministerium-
mal kezdeni meg, ma egészen más helyzet-
ben állanánk Austriával, s a kölcsönös biza-
lom erős lendületet vett volna. Közigazgatás
igazságszolgáltatás nem bomladozott volna így
össze, a tisztviselőknek nem a megye gyűlé-
sek ingerült vitaközléseit szabták volna meg
hatáskörét; egy erőlyes felelős minister ren-
delkezett volna, s a tisztviselő a ministeri fe-
lelősség által föl lesz vala oldva a saját fe-
lelősség alól. Egy szigorú és higgadt fele-
lős ministerium jól előkészíthette volna az
eszméket, és kedélyeket az átalakulásra, mely
a municipalis rendszerrel felelős ministerium
nélkül ma már lehetetlen.

Mikor József császár visszavette őszpon-
tosító rendszabályait, akkor a municipalis
élet terén csak egy érdek volt a nemesség ér-
deke, demokratikus és nemzetiségi fogalmak
nem léteztek, akkor könnyebb volt a kiegyen-
lítés processusa, a mi atyáinknak szépen is
sikerült. Ma már csak egy mérsékelt higgadt
és erőlyes felelős ministerium által hiszszük
mi az ország és birodalom kérdését parla-
mentaris uton úgy kiegyenlíthetőnek, hogy
sem a birodalom, sem az ország jogai és ér-
dekei ne szenvedjenek rövidsége.

Hogy egy egészen municipalis rendszerre
fektetett program alapján a birodalom má-
sik felét is nehezebben lehet megnyugtani, s

velünk kiegyeztetni, azt jövő számunkban
fogjuk megmutatni.

Figyelmeztetésül a „Victoria” egylet ügyében.

A fennevezett hazai tűzkárbiztosító és hi-
telintézet céljáról, feladatáról többször volt
már e lapokban említés téve.

Habár hazánk még egy pár jeles intézet-
tel rendelkezik, melyek a biztosítás eszméjét
mind nagyobb mérvben terjeszték hazánkban,
nem lehet tagadni, hogy még itt a biztosítá-
soknak igen nagy tere maradt fenn, s egy-
szersmind a hazánkban keletkező pénzintéze-
tek minél nagyobb száma csak élénkíteni fogja
közöttünk a hitelt és közforgalmat.

Világosan láthatjuk csak a pesti tüztul-
dósításokból is, hogy az ottani takarékpénz-
tár, vagy az általános biztosító intézet rész-
vényei, mely folyvást emelkedő hitelnek és
kelendőségnek örvendenek.

Minden megalapult hitel intézet részvé-
nye már pénz, a mely a piacon meghatáro-
zott alapokon időszakonként folyvást emelkedő
pénzt képvisel, oly pénzüsszeget pedig, a mely
a szerint, a mint az intézet tüzlete nagyobb
kiterjedést nyer, folyvást emelkedik értékében.

Innen van az, hogy midőn helyes alapter-
vein valamely ily társulat megindul, már kez-
detén annak részvényei nagy kelendőségnek
örvendenek, minthogy egy jól gyarapodó in-
tézet részvényei folyvást emelkednek értékük-
ben, s az ily értékelkedés mindig a leg-
előbb vásárlók javára válik, kik részvénye-
ikhez legelőszörban jutottak.

Habár hazánkban a papirokkal való tüzlet
még nem annyira ismeretes, mint külföldön
a hol nagy pénzházak szerencsés és sikerült
részvényeknek köszönhetik millióikat, mind
a mellett hazánkban is felfogták ezen üzlet
horderejét, és a „Victoria” egyletnek is, mely
1000 részvényre volt alapítva, már 800 rész-
vénye kelt el a mai napig.

Kérdést sem szenved, hogy a „Victoria”
egylet oly alaptervezettel bír, a mely még
egyrésről a biztosító közönség irányában,
minden más hasonlított el a mérsékelt díj-
szabásokban versenyezni fog; másrésről rész-
vényeseinek a lehető legszebb osztalékot ígér-
heti már előre is. Ezen részvények leendő
értékét eléggé előre láthatni az általános biz-
tosító társaság részvényeseinek eredményéből,
mely intézetet ez igen viharos évben is jelen-
tekeny osztalékot volt képes juttatni a rész-
vényeseknek.

A Victoria-egylet, a mely a biztosítás mel-
lett üzletét a zálog-hitelre, escompte-irozásra
is kiterjeszteti törekszik, kérdésen kívül, va-
lamint több oldalú pénzforgalmával a bizto-
sítottaknak csak nagyobb biztonságot nyújt, úgy
a részvényeseknek mind több több előnyt ígér
s nem lehet kétkedni, hogy részvényjegyei
folytonos áremelkedésre számíthatnak.

Mintán tudva van az, hogy a külföld pénz-
világa nagyon szokta keresni az oly alakuló
intézetek részvényeit, a melyek már legna-
gyobb részben aláírva vannak, úgy hiszszük
helyén lesz itt figyelmeztetni a hazai közö-
séget, hogy mintán már a Victoria-egyletnek
800 részvénye hazánkban aláíratott, ne en-
gedjék, hogy a hátralevő kétszáz részvény
külörszági töképezésnek kezeibe jusszon.

Nincs miért fejtengessük, hogy a legvirá-
zóbb államok anyagi előmenetelüket éppen
pénzüntézeteknek köszönhetik; tudva van
mindenek előtt, hogy az ily intézetek több-
szörözik az egyéni s benne a nemzeti vagyon-
a forgalom kétszereszi magát, egyszer a pénz-
ben, máskor az értékpapírban, a mely ama
pénzt képviseli, s e forgalmat fokozza még a
hitel is, mely a pénzüntézetekkel együtt áll elő,
s a jó házak neve alatt kelt váltóknak a ren-
des forgalmi pénz tulajdonoságát kölcsönzi.

Üdvös tehát a közre, ha hazai pénzülla-
lataink szaporodnak, s üdvös az egyénekre,
ha magokat eredményező vállalatok részvé-
nyeivel láthatják el, a mi által csak több ol-
dalú biztosítékot szerezhetnek anyagi gyara-
podásukra nézve.

Mintán a Victoria-egylet részvényei már
fogyatékján vannak, úgy hiszszük a figyelme-
ztetés nem lesz helyén kívüli azokra nézve,
kik a pénzüntézetek horderejét, részvényeik
fontosságát ismerik, s bírnak azon nem szer-

felett nagy rendelkezés alatt álló összeggel,
mellyel az intézet részvényesei sorába lép-
hetnek.

— A bécsi „Volksblatt” az ugynevezett
közvetítő párt kérdésében a „Reform” egy
ciklét saját nézetei kíséretében következőleg
ismertet:

„Mig Magyarországon, a kivételes állapot
és passivitás ezen országában (mint mondják,
az ő conservatívek törzseiből) egy párt alakul
a császárság és királyság, Bécs és Pest, kor-
mány és nép közti közvetítés végett, eszkö-
zülni akarván ott normalis állapotokat, a „Re-
form” látszólag önállóan és függetlenül ezen
párttól, azon kérdést teszi: „Mit tegyen a
kormány, hogy az országgyűlés a lehető leg-
hamarabb egybehívathassék”, és így felel rá:

Mi tökéletesen felfogjuk és méltányoljuk
a kormány felkérését a legközelebbi magyar
országgyűlés irányában; mert a magas minis-
terium bizonyára kellemetlen dolgokat fogand
hallani. De ez másként nem történhetik ott,
hol egy iskolázott, öntudatos parlament gyű-
lésez. Alkotmányos ministereknek ki kell bé-
különni azon eszmével, hogy ők a parlamen-
ten azon férfiak előtt ülnek, kik nem az ő
alátvalóik, hanem szoros értelemben véve,
bírái nekik; azon férfiak előtt, kik az állam-
ban mindent ítéletük foruma elé vonhatnak,
kivéve csupán és csak is az uralkodó szemé-
lyt és eszelekvényeit.

A kormánynak engednie kell tehát a kény-
szerűségnek és in prima alaysi túrje el a
pesti parlament bírálatának elháríthatlan öző-
nét. Ha az eddigi pályán haladunk tovább,
kevés ember fog kedvező eredményt jósol-
hatni. Meg akarjuk tehát kísérteni, kifejezni
szerény nézetünket azon módozatról, hogy a
jövő országgyűlés törvényesen és alkotmányo-
san miként készíthetők elő.

A legnagyobb nehézségek egyike, sőt
mondhatjuk, a legnagyobbik abban fekszik,
hogy az ország tizennégy év óta nélkülözi
legfőbb tisztviselőjét, a király helytartóját,
a nádort; hogy Magyarország és a testvérorszá-
gok közti kölcsönös a forradalom széttépte,
és mindkét félnek még nem vala alkalma, azt
újól egybefűzni; hogy Magyarország kivéte-
lis állapotok által kormányoztatva, némileg
martialis törvények alatt áll; és hogy ily vi-
szonyok közt kevés ember fogja, legalább
Magyarországon, felfogni a parlamentariz-
mus tárgyalás lehetőségét.

Hogy éppen vészteljes napokban minő ki-
számíthatatlan fontossága a nádor méltósága,
mindenki be fogja látni, ki tudja, hogy Ma-
gyarországon a törvény a nádort közben-
járónak jelöli ki a király és korona közt fel-
merülő félreértések esetére.

Mihelyt az országban a nádor kezeibe
veszi a közkömmányzat gyepőjét, de előbb
nem, az 1741: 11. törvényezik: „magyar-
országnak a magyarok által ellátandó ügye-
lei és ügyeiről” hatályba léptethetik. Benne
ez áll:

„3. §. Ha nagy nehézségi ügyek kerülnek
tárgyalásra, ő Felsége az ország primását és
nádort, valamint az ország más nagyjait és
tekintélyeit, nem különben Dalmátia, Horvát-
ország és Slavonia királyságok bánját, külö-
nösen, ha ezen királyságok ügyei és bizton-
sága forogának fenn, feléjük körébe egybe-
hívandja és velük tanácskozni fog ily szerű
ügyek felett.”

Mindenki beláthatja, hogy az állam szer-
vezésére nézve minő nagy súlylyal bírhatna
egy ily gyűlésnek egybeülése és tanácskozata
közvetlenül ő Felségének színe előtt és elnök-
lete alatt.

A nádor létezésének az országban az volna
további következtése, hogy a provisorium meg-
szűnnék és a katonai hatóságok megszüntet-
nék működésüket. Mert a hatalom, mely a
nádort a törvények folytán megilleti, oly je-
lentékeny, hogy ő minden törvényellenes ki-
esapongást, melytől különben nem lehet tar-
tani, elháríthatna. A közigazgatás minden
ágban visszanyerné rendezett törvényes me-
netét, és mi nem hiszszük, hogy az országban
bármelyik jelentőséggel és tekintéllyel bíró
férfi, bármelyik párthoz tartozzék is, taná-
csát, tetteges segélyét megtagadná a nádor-
tól, ha az forogna fenn, hogy meg kell övni
nemzetünk politikai bölcsességének alapos
bírnévet, ha az forogna fenn, hogy törvényes

nton kiegyenlíttessék a koronával való differenciát, mint ez a múlt időkben már gyakran történt.

A nádor egy lényegesen kiegészítő része a magyar országgyűlésnek, és mi, nyíltan bevallva, nem vagyunk képesek egy Magyar-országot országgyűlés nélkül, magyar országgyűlést nádor és primás nélkül gondolni.

De hol a nádor? fogják kérdeni.

Még semmi oldalról sem jelentetett az országnak, hogy István főherceg lemondott volna azon méltóságról, melylyel őt a király és ország felruházta. Ő tehát államjogilag még mindig nádor. Őtet már megelégtelték a tanulmányok, a tapasztalat, a tizenöt évi világesemények szemlélete, és egész bizonyossággal remélhetjük, hogy ha ő megint a budai várakba költöznék, honnan az ő nagyatyja oly sokáig vezette az országot, hol a nép szeretetét megnyerte a maga részére, neki is sikerülni fog, a közbejáró szerepét ugyanazon sikerrel elvállalni, a melylyel azt egykor atyja játszta.

A magyar kérdéssel önként érthetőleg a most annyira tühegyre állított erdélyi kérdés is törvényesen meg fogna oldatni.

A „Reform“-nak itt kivonatban közölt cikke programja tehát a következő: a katonai törvényhatóság megszüntetése, a nádori méltóság helyreállítása, a királtságoknak és Erdélynek ismétli egyesítése, és ezzel közvetlen kapcsolatban az országgyűlés egybehívása. Mindezen pontok olyszertek, hogy azokat mindenki, ki ezer éves politikai jogot és egy kedvelt alkotmány iránti ragaszkodás érzetét tisztelni képes, örömet felveszi politikai hitvallásába.

Tulajdonképpen véve azonban a dolgot, ezzel csak utja van egyengetve a közvetítésnek; tetteles jelentőségű közvetítési javaslat részleteket igényel, és ezekkel adósok maradnak mind a „Reform“-nak közvetítői,

mind azok, kik a magyar iránylapokban e minőségben felléptek. Ezek szent István koronája előjogainak és területi épségének már a fenebbi programban kifejezett megővését is a magyar törvények értelmében municipalis alapon egyrészből tekintettel az 1848-ki társadalmi reformokra és a magyar nyelvvel mint diplomai nyelvvél az ország határain belül kívánják; meg aztán Erdély uniojára vonatkozólag oly rendezetet, „hogy ezen fejedelemség a magyar korona oltalma alatt megmaradván, önállóságát megtartsa“; végre „a közös ügyek közös tárgyalására nézve oly formák kidolgozását, melyek megfelelnek az örökös tartományok alkotmányos jogainak, a nélkül, hogy kockáztatnák Magyarország ösi alkotmányát és önkormányzatát.“

Ezen program is igen általános természetű; de annak alapján mégis lehet parlamentarizmusot szőni szerencsés eredmények reményével. De a dolog így áll: Mindaddig, míg ezen programok nem képviselnek egyebet, mint magán emberek nézeteit, melyeket a most uralgó kormány se nem provokált, se el nem ismert: meddő fáradság és hasztalan idővesztégetes volna azokkal tüzetesebben foglalkozni.

A kolozsvári Széchenyi-tér disztítéséről.

A mint már említettük a város előjárása megkezdte ezen oly régóta ehangyolt tér kiköveztetését, a város közmunka erejéből is illetőleg annak megváltásából. A követés a Nagy-Szamos hidjától lön megindítva, s a sétáló-utca felé irányul, s a mint értesülünk, míg a munkaerő egy része ezen irányt folytatja, másrészt a tér északi-keleti részét fogja követni a Tauffer hidnak tartva.

Remélni lehet, hogy ez évben a szilágysági vonal közlekedése a nagy-hidtól a sétáló-utcahoz meg lesz nyitva, s másfelől a tér azon része, mely a gyümölcsös szekereknek van kijelölve, szintén kiemelkedik a moesárból, s egyszersmind e vonalon is megnyílik a közlekedés a barom piac-felé. A következő anyagi részét illetőleg az elég jutányosan megy, miután igen jó anyagból egy négyszögöl csak is 90 krba kerül, míg városunkban az egyesek által fogadott körakók anyaggal együtt öleért 3 váltó forintot szoktak venni.

Valaha tehát közel az idő, midőn e tér ügye is felkaroltott, s az nem sokára már inkább meg fog felelni azon férfiú nevének, ki úgy langesze, mint politikai mérsékeltisége s kiváló tett-eje által az összes magyar nemzetnek méltó büszkesége, sőt korszakot alkotó reformátora volt az anyagi, és szellemi kérdésekben.

Egykor említettük még, mikép e tér lakóinak lelkes polgárai közt felmerült azon eszme, hogy a nagy hazafi tisztelőre itt szobor-emléket állítsanak. Egy lelkes honleány Sándor Gyergyai Klára urnő Brassóból e célra a legelső honleányi adományt 10 forintot be is küldött szerkesztőségünkbe.

Mint hogy azonban egy ily emlék-szobor 20–30,000 forintba kerülne ezen eszmének nehéz pénzügyainak közt kevés jövőt ígérhetünk.

Most azonban egy újabb, célszerűbb és kivihetőbb eszme merült fel, melynek vajha a város hatósága szíveskednék élre állani.

A tervjavaslat az, mikép a tér azon pontjára honnan az utcavíz a Nagy Szamosnak

van irányozva, állíttassék egy izletes csörgő kút vasrács közé, a tetején Széchenyi élet-nagyságu mellszobrával.

Ez eszmét kettős okból találjuk életrevalónak.

Először, mert ezáltal a város ingyen jut igen jó ivó vízhez a miért most az egyes kútbirtokló gazdáknak évenként kétezer forintnyi összeget fizetnek az egyesek.

Másodsor, mert ez egész tervet annyit, sőt szinte fél annyit összeggel ki lehet vinni a mennyit a város lakói évenként az ivó vízért fizetnek.

Itt tehát e tér kidisztítése közhaszonnal van összekötve, s ez eszme legmegfelelőbb azon nagy hazafi irányának, kinék fejből a reform-eszmék forrása buzogott, s ki a díszest a hasznat hajtóval tudta mindig egybe-kapcsolni.

Nem kívánhatjuk, hogy e célra a város tökéletesen kimerített kebléi pénztárából áldozzon, annyival kevésbé ajánlhatjuk, hogy e célra rovatal vetessék; de Széchenyi emléke fájdalmasan szent mindnyájunk előtt, és ha bár anyagi sorsa nemzetünknek tetemesen hanyatlott, nem hiszünk egyetlen értelmes és élhető háztájat nemzetünk e fővárosában, ki a fenebbi cél elérésére egy két forintnyi áldozatát megtagadná.

Oly vállalatokat, melyek tetemes áldozattal járnak nem is ohajunk a mostani időkben, a nagy áldozatok követelése visszariasztja a hazafiak áldozatkészségét; itt csak annyit adjon minden család a mennyit egy évre fizetni kénytelen, ha p. o. az óvári talpas kút vizét akarja élvezni, és a Széchenyi-tér

TÁRCA.

A magyar orvosok és természet-vizsgálók m. vásárhelyi X-dik gyűlésén dr. Knöpfler Vilmos által tartott emlék-beszéd.

(Folytatás és vége).

E rövid kitérés után szenteljünk dicsőült tagtársaink életleírásának néhány perczet, mint a kibék tudomány híj ápolói veszette el:

Schmidl Adolf Antal született Cseh-Kőnigvártan 1802. május 18-án, atyja orvos volt, ő maga pedig mint catholicus a bécsi egyetemen a bölcsészeti és jogtudományt végzővén, csak később 1844-ben bölcselmi tudósra emeltetett, Bécsben sok évekig különböző hivataloknál szolgált, egy ideig a császári akademiának tollírója volt; az egyetemen a földtant és később a polytechnicum-ban a kereskedelmi földrajzt tanította, még 1857-ben a budai műegyetemmel tanárrá nevezetett ki, hol az ipar és kereskedelmi földrajzt, statisztikát és történelmet élete végeig tanította, sok utazásaiban különös előszeretettel a hegyláncok titkai felfedezésében fáradozott, különösen a rejtélyes Karst barlangjait, a Recca folyam homályos menetét és az utolsó években a Bihar hegyláncolatát még oly kevéssé ismert csodáit tanulmányozva.

A 26 nyomdából kikértült nagyobb művei közül figyelemre legméltóbbak: az osztrák birodalom egyes tartományainak részletes leírása; az osztrák birodalom földrajza; az adelsbergi, lüegi és planinai barlangok; a Duna Últól a fekete tengerig, és a Bihar hegyláncolata, melyről a múlt évi pesti nagy gyűlésen oly köztetszéssel értekezett.

Legújabb feladatát: jelen nagy gyűlés alkalmával a Hargita láncolatát, különösen az almás barlangot tanulmányozni, közbejött halála, fájdalom, megbúsította.

A tizenegy tudományos társulatokat, melyeknek okleveles tagja volt, utolsó művében szemlélhetni.

Láng Ferencz született Pesten 1795-ben, hol tanulmányait végzővén, 1816-ban okleveles gyógyszerész lett. Pesten 1823-ban „A megváltozó“ címzett gyógyszerért alapította. 1832-ben a fővárost elhagyva Nyitra város tanácsnokává választott, 1835-től 1843-ig a püspöki leány-iskolának felügyelője és a helyi szegények intézetének elnöke, később megyei főpénztárnok ellenőr és 1852-ben a megyei magán pénztárnok főszámvéveje lett; az irodalmi téren szaktudományával melegen foglalkozott, többek közt 1848-ban a „Gyógyászati Hatalap“-ot alapította és szerkesztette, mely e szakmába hazánkban legelső és utolsó volt, 1857-ben pedig megyei főorvos Nagy József tudorral a magyarországi „Természet Barát“-ot szerkesztette.

A tizenkét tudományos társulattól nyert

okleveleit végül 1858-ban a magyar tudós társaságé koronázta.

Rajongó szenvedéllyel foglalkozott a növénytanról annyira, hogy már 1848-ban herbariumai 50,00 magyarországi növénypéldányt foglaltak magokban, nem számítva oda a sok külföldi növényeknek ritka szépségű számos gyűjteményét. Fáradozatlan szorgalmának egy 800 példányra terjedő csiga- és kagyló-, egy a Leonhárd rendszer nyomán rendezett főkéletes ásvány-gyűjtemény nagybecsű eredménye.

Mindezen kitűnő természettudományi kincsek, melyeknek összeszerzése egy emberi élet szerencsés körülményei és nagy pénz-áldozatok nélkül egyedül alig elégséges, jelenleg Pozsonyban saját házával parlagban bevernek, és igen is ohajandó volna, hogy azon gyűjtemények a tudománynak újból az által megnyíljanak, hogy valamelyik hazai intézet tárlata, vagy legalább honunk valamelyik természet-búvárja megszerezni igyekezzék.

Zipser Keresztély András született Győrött 1783. november 25-én; atyja libet-bányai születésű volt, 33 évet mint katonaszolgált; nagyatyja 1777-ben mint orvos Libetbányán halt meg. Az ágostai vallású iskolát Bazinban, a bölcsészeti és hittant pedig Pozsonyban végezte.

A brüni ágostai elemi iskolákat 1803-ban tanítónak hívatott, hol a híres André igazgatása alatti nevelő intézetbe is tanárnak kérétt föl; az ottan töltött 5 év alatt tanulta a természettudományokat kedvelni, a föld- és ásványtani téren buvárkodva gyűjteni; de haladókló atyja kívánataira Besztercebányára sietett, hol atyja halála után a megüritlt leányiskolai tanszéket elfoglalta a czélszerű oktatás behozatala mellett minden szabad óráit Magyarhon föld- és ásvány-kincsei felfedezésére és összegyűjtésére szentelve nem csak bel- de külföldi intézeteket is azokkal ingyen gazdagított, és így első volt, ki hazánk föld- és ásvány-kincseit a mivel külfölddel megismertette nem csak, sőt úgy szólva a mivel világot magyarországi igen jól idomított ásványokkal elárasztotta; később ezen fáradozásaiban tanítványai, a két Kubinyivel kezett fogva együtt roppant eredményeket vívtak ki; összeztavna nem csak a belföldet, hanem a külföld tekintélyes részeit is számos esmeretéseket kötött, cserélt, gyűjtött és így egy nevezetes ásvány és földtani gyűjteményt állított össze.

De az irodalmi téren is sikerrel működött és mind a nevelés, mind pedig a kedvező ásványtanban több rendbeli munkákat írt, a magyar orvosok és természetvizsgálók gyűlésein kezdettől fogva résztvett, és azoknak munkálatait egész 1863-ig rövid híj vázlatban a külfölddel megismertette.

Emlékeztetem önöket a múlt évi nagy gyűléstünk alkalmával elhangzott hatyu-dalára, hol lélekben nem, csak tesiben meggörnyedve végbúcsut vón.

Nem akarom a tisztelt nagy gyűlés becses figyelmét a 13 különböző érdemeinek és érdemeik, melyekkel fejedelmek által di-

sztított fel, sem pedig a 61 tudományos társulattól nyert okleveleinek részletes leírásával fárastani; elég legyen azokat, mint a világszerte elismert nagy érdemei legszebb tanújeleit, méltánylattal felemlíteni.

Ime egy rövid év alatt, mennyi vesztesség. Szinte minden egyes szakosztályunk egy-egy kitűnő tagot gyászol, kik felett nagy czélunk elérésében oly kitűnő sikerrel fáradoztak, s kiknek érdemeit a jelen és utókor halás tiszteltel jgyzi föl.

Sokan azt képzelik, hogy a természet buvart és tudóst minden eszményi felfogás, minden regényes képlet kerül; szájkán őt, mint a ki minden gyermekkorai csalódásokból kivetkezett és félénken elfordulnak azon tapasztalástól, mely a mindennapi titnemeinek-nél meg nem állván, a tárgyak legbensőbb lényegéhez behatni igyekszik; azt hiszik, hogy a természet-búvár szíve az ég és föld meg-hatott titnemeit iránt zárva van; hasztalan bűtözik a természet legszebb színeiben, biában jelenik meg legmeghatóbb alakjaiban, a természet-búvár hűge szeme előtt szín és alak elolvad, és ő csak a minden szabadság és érzés nélkül mozgó parányait látja az anyag-nak. A tudomány csak önmagát és diadalait bámulja, és önmagát istenite idegen nagyságot sem csodálni, sem imádni nem tud.

Minő tévelygés! minő zavart eszmék! mintha bizony éppen természet-búvárnak kel-leve lenni, hogy köszívű legyen az ember, és mintha nem több köszívűség uralogna minden más irányban. Nem! a természet-tudomány bennünk a szép iránti érzést nem törli el, a magasztosnak hatását nem gyengíti, a jó és hasznosnak elismerésén való megindulást nem öli el.

A hegyláncoknak havas kupjai, a domb-soroknak kék vonalai, a mezőnek virágjai és pásztjait, a patakok csevegő folyásai és a rovának délibábjai mely hatásukat a mi szíveinkre sem bírazzák el, minket is ösztönöz a vágy, a természet csendes szemlélésének tiszta élvezetét megnyerni; a mi képzelő tehetőségünk is munkálkodik idegen események-képeit festeni, a multnak történelmét és a jövőnek fejleményeit előnkbe varázsolni, valamint a jelenben új összeköttetéseket és alak-zatokat begondolni.

De a mi képzelő tehetőségünknek nincs szükségére a csalódásokra. Minek minden bolygó tűzbe lidérczet, vagy kincset keresni? miért minden üstökösből háborút, dőghalált vagy jó bört jósolni? miért minden menydörgésben az Isten haragos hangját képzeli? midőn a természet és vegytani erők, okszerűségük, szükségességük és törvényességük által mind a szerves, mind a szervetlen világban a tévkenységnek oly határtalan gazdag mezőt nyitnak.

Ha képzelt csodáink az illúsiok természet-ét elvesztik és mint szigorú törvényeknek kifolyásai tűnnek fel, kevesebb bámulhatjuk azért a csodát? bízhető-e, hogy az emberi kebel a megtelepésnek egy forrását veszti el, ha a csalódások elvesznek? nem sokkal meg-

hatóbb-e a csodába egyszerre magát a törvényt ragyogó tisztaságban szemlélteni, melyet a titkoknak fátyola lelkünk előtt elrejtett?

Hasonló irányban működtek dicsőült tagtársaink, kiknek eléggé nem fájhatott elbunyítá-va, ha maga a tudomány nem is, de az azt fejlesztők sora igen is nagy házagot szenvedett, melyet betőteni mindnyájunknak egyenkint világgolgári hivatása, miért is buvárkadásaink egy időben sem záródhatnak be; mi mindig egy nagy utazásba fáradozunk, a nélkül, hogy egyikünknek is kilátása lenne a nagy czélt valaha elérhetni; a nemtudásnak mind újabb meg újabb tartományait fedezték fel, minél tovább haladunk, és a mit tapasztalunk és tudunk, az eszünket nem elégíti ki.

A tudomány egy szüntelen változó folyadék és csak a hitnek van azon előnye, minden pillanatban állapotottnak lenni. De a hívő sem tudja a mit tudni vágyik, hanem csak reméli megtudni, és éppen azon reményben találja a vigaszt minden földi tökéletlenségért és megalázza lemond az elérhetlenről.

De a természet-búvárunk utja sem különbözik amaztól, mert a hogy a buvárlatban remény és a tudásban közbűség létezik, éppen úgy van a tudásban szerénység és az esmeretben lemondás is. A munka nekünk is leg-jobb jutalmunk, és a legmagasztosb megnyugtatót a buvárlatban kívül nyertünk akkor, midőn a tudomány vívmányait a gyakorlati életbe átvinnünk sikerül, és ezzel az ember-ség szellemi és anyagi haladásának egyiránt szolgálhatunk.

És imé piroslók már nálunk is a hajnal, midőn buvárló-tudásaink egyszersmind tév-kenyes polgárokká válnak, mint ezt elhunyt tagtársaink életirajza is fényesen bizonyítja, és így az eddig csaknem elzárt tudomány a népre és nemzetre jótékonyon hatni és abban áldást-hozólag működni kezd.

Sokan azt kérdehetik: van-e és minő rögtöni haszna az ily gyűléseknek: mire elég legyen annyit felelni: hogy az ily többnyire a helyszínen történő összejöveteleknek az egyestülleti szellem, kölcsönös eszmecsere, a helyi viszonyokról és szükségletekről közvetlen meggyőződés által eszközözendő jótékony hatás és biztos eredménye előbb utóbb kimaradhatlan, és ha őseink e téren hasonló irányban kezdeményeztek és működtek volna, a minden jóra, szépre és nemesre fogékony népeink és nemzetünk is ma bizonyára a szellemi és anyagi művelődésnek sokkal magasabb fokán állanának; a mit tehát a jelenkor tehát és teszen, annak, mint jó földben esett magnak gyümölcsét, ha nem is mi, de legalább utódaink élvezhetendik.

Tisztelt nagy gyűlés! Midőn elhalt tagtársainkól megemlékezve, rövid életirajzaikat évkönyvünkbe — mint az elhunytak Panteonába — beiktartjuk, érdemeik méltó elismerését jelentjük ki főnőpélyesen, hogy tudományos tekintetben halánkat és bizalmunkat teljesleg kiérdemelték.

diszítve, s azon oly élvezhető vízl forrás leendő létesítve, melyből egészséges és jó vizet az egész város ingyért meríthet.

És miután fővárosunk díszítése egész nemzetünknek érdekében áll, hinni lehet, hogy vidékről is a honfi buzgalom meghozza a fenemlített célra filléreit.

Mintán a fentvezetett kút az eddig tett futólágos számítás szerint a legkevesebb 1200 forinttal létesíthető, kétségtelen, hogy ezen eszme kétszerezve vagy többszörözve gyűlné össze, az által csak a terv kivitele sikerülne nagyszertűbben s fényesebben.

Mi tehát ez eszmét oly gyakorlatinak látjuk, mikép ajánljuk az illetőknek, hogy e czél kivitelére a hazafias adakozáshoz folyamodjanak.

Erdélyi gazdasági egyesület.

Választmányi ülés szeptember 5-kén 1864. b. Huszár Sándor elnöksége alatt. Főbb tárgyai:

1) A titkár előadja, hogy az alapító biztositására ifj. gróf Bethlen László 200 frtot adott, magán kötelezvényt; mint új részvényes tagokat bejelenti Dézsről, Mőza Ferenc és Csizsér János; Kolozsvárról, Pataki József urakat.

2) A kir. főkörmányszék egy nevezetes művet, az osztrák császárság földmívelési statisztikája alaprajzát magában foglaló miniserialis emlékirat egy példányt küldvén meg észrevétel megtevéle végett, ez átadatik az ismeret terjesztő szakosztálynak, hogy e felletti véleményét a választmányak minél előbb közölje.

3) A kir. főkörmányszék becses közbenjárása következtében a cs. kir. ménes főfelügyelőség az országos főhadvezérség utján egylettünk folyamodására tudatja, hogy a császári törzs-ménes még nincs azon helyzetben, hogy a birodalom tartományai első rangu méneket küldhessenek szét, megemlíti azonban azon feltételeket, melyeknél fogva az egyes földbirtokok fedezés végett küldendő kanczáikat a törzs-ménésnél elfogadják.

Evel kapcsolatosan felolvastatik a főhadvezérségnek a k. főkörmányszék átirata kíséretében küldött azon felterjesztése, melyben egy első rangu televér angol ménnek Kolozsvárra való küldését ajánlja. Ezen men neve Ephesus, a császári törzs-ménes vásárolta gr. Henckellől, kinél 100 frt díjért hágott. Az elküldés feltételei: bágatási díj 50 frt, s az egyesület legalább 30 darab kancza egybeszerzését aláírás utján eszközölje ki és biztositás.

Véleményezés végett ezen átiratok közöltetnek a helybeli lovaregylettel.

4) Felolvastatik a k. főkörmányszék azon átirata, mely mellett, véleményadás végett Thierry Vilmosnak a selyem tenyésztés ügyében Olaszországban tett utazása alatt szerzett tapasztalatairól beadott jelentését s ahhoz mellékelte ajánlatát küldi meg.

5) Az állatkállás rendező bizottsága, az állatok elhelyezésére készítendő akol anyagja s annak felállítására munkatételéről szóló költségvetést — 50 rekesz 200 forint — mutatván be, megemlíti, hogy az ácsok az anyagot az egylet kárára nagyon olcsón veszik vissza, ennél fogva ajánlja, hogy a most megszerzett kállási anyagot az egylet más kiállítás alkalmára tartsa meg. — Az ajánlat elfogadtatik.

6) Egyik tagtárs azon sajnós tapasztalatból kiindulva, hogy legidősebb reformaink sokszor még ott sem találunk kellő viszhangra, hol azok pártolását leginkább várhatnók, akadályokat gördítenek oly helységek, melyek inkább azok előmozdítására lennének hivatva, ezen visszásságot annak tulajdonítja, hogy reformaink haszna felől a nép nincs eléggé értesítve; így vagyunk a tagosítással, — indítványozza tehát, hogy egyillet az erre kiválólag képes b. Bánfi János urat kérje meg, hogy tiszta és könnyen érthető irmodorával egy értekezést írjon, melyben a tagosítás elvitáztatlan hasznait felfejtve, azt a néppel megkedveltesse. Azon esetre, ha a t. b. ur az indítványt helyesli s a közözlésnek a részben is szolgálatot kész tenni, az értekezést az egylet szétosztás végett kinyomatná. Az indítvány helyeseltetvén közzétetni határozatik b. Bánfi János ural.

7) Végre a választmányi nevében fehérvárnak mindazon tisztelt honfővárosait, kiket az egylet új tagok gyűjtésére kért fel, s a kötelezvényeket még be nem szolgáltatottak, hogy eljárásuk és szolgálat-készségük eredménye felől értesítésüket beküldeni sziveskedjenek.

Nagy János,
titkár.

Szebeni dolgok.

N.-Szeben, sept. 15.

A tartományi gyűlés mai ülésében Acenti Severo végre csakugyan mint követ megjelent s letette a fogadalmat, üdvözölve az oláh tagok se treascari által. A szászok tartózkodtak minden tetszénnyelkövető. A magyar születési tagok egyáltalában nem jelentek meg, s még László Antal regalista is magyar nyelven felolvastán a jegyzőkönyvet, azonnal távozott a gyűlésteremből, s csak miután Acenti fogadalmát letette ünnepélyességre véghez ment, jött vissza a magyar születési tagokkal együtt. Acenti tehát most már tagja ennek a gyűlésnek.

Dr. Ratiu 14 nap szabadságot kapott. Napirendre térve át a megválasztott szolgálmányok tárgybani törvényezik harmadszori felolvasásra került.

Thiemann indítványa, hogy a 19-ik §. 2-ik tétele, mely a megváltási elismervények kiszolgáltatásáról szól, egy cikkelyt képezzen; továbbá, hogy ugyanazon §. 3-ik tétele, mely az actuáriusi állás betöltését határozza, mint szerves kiegészítő rész a kormányjavaslatból kölcsönzött 13-ik §-lyhez csatolassék, határozattal emeltetett; ugyancsak Gaetanu indítványa s Balomiri és Puskariu stilisztikai módosítványai elfogadtattak.

Koronka regalista Magyar-Sáros községének kérvényét nyújtja be, melyben kéri e község, hogy a marosvásárhelyi municipiumba osztassék be. Az illető országfeloosztási bizottmányhoz utasítottak.

Binder, mint reichsrathba való követküldés iránti törvényjavaslat előadója, ajánlja az ez iránti kormány előterjesztvény változatlan elfogadását.

Maager úgy találja, hogy az okok, melyek a brassói kereskedelmi és iparkamarát arra ösztönzik, hogy az erdélyi kereskedelmi és ipar érdekeknek a reichsrathban való külön képviseltetésért kérvényezzenek, a bizottmányi javaslat által nincsenek méltányolva és eloszlatva s fentartja magának a jogot, hogy részletes vitánál indítványt tegyen.

Koronka pártolja ugyan a reichsrathba küldés elvét, de formai tekintetben megjegyzi, hogy miután az országgyűlési rend iránti törvény még nincs szentesítve, a jelen törvény végrehajtás megállapítását filius ante patrem gyanánt tekinti, úgy találja, hogy az eddig 8 osztályban a székelyek és magyarok érdekei meg vannak eszontva; óhajtja, hogy a választás a reichsrathba nemzetiségek és vallás szerint szabályoztassék; kívánja, hogy ideiglenes és nem végleges törvény alkotassék.

Puskariu beszél Maager ellen, mondja, hogy a kereskedelem és ipar érdekei egy országgyűlésen se lehetnek jobban képviselve mint itt s felhívja, hogy a kereskedelmi kamara érdeme eddig abban nyilvánult, hogy Brassóban több csőd van napirenden, mint valaha.

Moga is beszélt Maager ellen. Koronka és Baritiu a kormányjavaslat mellett szólnak.

Erre megkezdődött a részletes vita, s a czím és a bevezető tétel minden vita nélkül elfogadtatott.

Pop Macedon az 1. §-lyhez indítványozza, hogy ezután a tartományi gyűlésből csak oly egyeneket lehessen a reichsrathba követül választani, a kik egyszermind a német nyelvet beszélik.

Baritiu beszélt legelőször is ez indítvány ellen.

Wittstock sajtószertűnek találja, hogy ez indítvány éppen a bal oldalról támad (a hol t. i. a nyelvi egyenjóságú elvnek lo-vagjai foglalnak helyet), s az indítványt ellen nyilatkozik, bebizonyítandó, hogy a reichsrathtal senkit se akarnak germanizálni.

Gull elismeri, hogy ez indítvány csabító, reméli azonban, hogy a császnak annyival inkább ellent fognak állani, mivel tudvalevő, hogy egy ily törvénynek minő következményei voltak egy szomszéd országban, s előre látható, hogy az erdélyi országgyűlés tagjai előbb vagy utóbb kénytelenek lesznek mind a három országos nyelvet megtanulni.

Imé, így merült fel ez indítvány a baloldalon s támadatott meg a középben. Saját-szerű jelenet!

Fogarassy helyesli a reichsrathba-választással a nemzetiségek, de nem a vallások tekintetbevétele, a mint ezt Koronka kívánja; a kormány előterjesztvényt a mostani viszonyokhoz képest teljesen kielégítőnek találja.

Pop Macedon szavazás előtt visszavonja indítványát; s az 1. §. változatlanul elfogadtatott.

A 2. §. vita nélkül határozattal emeltetett.

A 3. §. Alduleanu módosítványával fogadtatott el, miszerint e törvény hatályba lép az országgyűlésen leendő kihirdetésének napjától fogva.

Az egész törvény aztán harmadik felolvasásra került, s határozatul mondatott ki.

N.-Szeben, sept. 17.

A szeptember 17-kén tartott ülés egyike volt a legélénkebb, mondhatni legizgatottabb üléseknek, csaknem két órai kitartó vitát idézett elő Zimmermann azon indítványa, mikép a főtörvényszéki javaslat ügyében kiküldött bizottmány munkálata utasíttassék vissza oly meghagyással, mikép régi törvényhozáskunk ide vonatkozó intézkedéseinek számbavételével egyszermind tekintettel a birodalmi tanácsban a ministeri felelősségről felmerült eszmékre a bizottmány adjon be hat napok alatt véleményt az iránt, hogy a kancellária vezetője ellen intézhető panaszokra nézve a főtörvényszék meennyi részben lehet illetékes, vagy általában minő hatóság áll a korlátnok-sági elnök felett.

Az elnök kijelentvén, hogy ezen indítvány a főtörvényszék felett folyt tárgyalással nem áll kapcsolatban, s hogy az az orsz. gy. r. 43. §. által meghatározott kategóriába tartozik, az indítványt nem látta szövegre hozhatónak. Erre élénk vita keletkezett s a szónokok legnagyobb része a ministeri felelősség eszméje mellett egy ily felelősségi törvény hozatalának szükségét nyilatkozott, a többség azonban ez indítványt nem tartá szoros kapcsolatban állónak a szövegen forgó kérdéssel, s Zimmermann indítványa elvetetett és az általános vita befejeztetett.

E gyűlésről a részletesebb tudósítást jövő számunkban adandjuk.

MEGYEI ÉS KÖZSÉGI ÉLET.

Gyula-Fehérvár, sept. 14.

Közszeret- és tisztelőben álló nmlgn Haynald Lajos kegyes főszabotornok huzamos távolléte mián sokáig szorongatott szívünk, váratlanul körünkben lett szerencsés megérkezéssel örömtelül nyihületet s vigaszt nyert, — nem lehet — nincs, s ki is lehetne? ki Themis esoríthatatlan pallóssával aggodalmas hazának kényes állásában, daczó Nemesissel szembe, becses életének tülkség utján a büs haza és felség érdekében ingadatlan álló tudós, nagy és szelid Herost nagytól kicsinyig ne tisztelné? Igencis tisztelő üdvözlétének bemutatását mindenki óhajtatja és kedves eljárásának tartja, melyeket természetes szelid nyájassággal fogad.

K. E. I.

KÜLÖNFÉLÉK.

— H. Nánásról írják a „Hon“-nak: „A hajdu városok előjárásai f. é. jul. 8-kán folyamodványt nyújtottak be a hajdukertületi főkapitányi hivatalhoz, melyben azon hivatal közbejöttével a Felsőleg elázért járulnak könyörgőleg, méltóztassék a Felsőleg a főm. magy. kir. udv. kancellária által munkálathat vett s a magyarországi igazságszolgáltatási közegek, bíróságok és törvényszékek újbol rendezését és szervezését tárgyzó operatum életbeéltetését, országgyűlés által leendő elfogadásig a legkegy. azért elhalasztani, mert a magyarországi bíróságok és törvényszékek jelenben fenálló szervezete s azok között a hajdukertületi s a hajdu városokéi is az országgyűlésileg elfogadtott, és a Felsőleg által szentesített országbírói értekezleten vagy az ideiglenes törvénykezési szabályokon nyugszik; s mert az ily országgyűlésileg elfogadtott és ország fejedelmileg szentesített törvényekre nézve azt méltóztott a Felsőleg által 1860 october 20-kán legkegy. kibocsátott császári diploma 1-ső pontjában nyilvánítani, hogy: törvényeket változtatni és megszüntetni, ezental csupán a törvényesen egybegyűlt országgyűlések közrehatásával fogja gyakorolni; és mert egyébként is a magyarországi bíróságok és törvényszékek rendezése és szervezése a tisztelettel említett diploma II dik pontja alatt, hol a birodalmi közös ügyek sorlatnak elő, nem említvén, az a többször felhozott diploma III-dik pontjának útése alá esik, hol nyilván és világosan mondva van, mikép: „A Magyarországot illető ügyek az előbbeni magyar alkotmány éltelmében alkotmányserülleg intézendők el.“ — Hírlik, hogy a főm. magy. kir. udv. kancelláriánál a hajdu-kertületi főkapitányi hivatal által ily értelembe tett közbejárás ott nemcsak ellen-szenvre nem talált, sőt mint a törvényesen fenálló törvénykezési rend mellett az egész országban egyetlen egyként jelentkezett bátor lépés némi méltánylással is találkoztott, sőt onnan a birodalmi ministeriumnak ajánlatot is.

— A pesti városkapitánysághoz, olvassuk a „P. H.“-ben, közelebből egy 25 30 éves nő kocogtatott be. Roskadozva jött s egész külseje elárulá, hogy sokat szenved. A legalkalmasabb hangon adta elő, hogy az újságokban olvasta, hogy egy nő Pesten a mult hó végén egy hordárra bízta gyermekét, ezt bizonyos helyre utasítá, hol azonban a gyermeket nem fogadák el s a nő nyomtalanul eltűnt. Szeretné tudni — folytatá — hol az a gyermek, mert a kérdéses nő nála lakott, de

e történet óta szintén nem tudja, hova tűnt, a gyermek rubái azonban nála vannak, oda akarná adni a szegény kicsinynek. A kapitánysághoz a nő zavarodott magavisele azonnal feltűnt, kezelt vallatni, hova való, hol lakik, míg végre könyök között bevallá, hogy ő ama gyermek anyja, s adta a hordárnak, mint az a hírlapokban elbágyálta volt. „Szegény varrónő vagyok — szón. zokogva — a nyomor és kétségbeesés birt a szomoru tetre, melyet azóta már szokszorosa keservesen megbántam. Ide jöttem, hogy gyerme- kem nyomába jöjje, büntessenek meg — cs. gyermekem kapjam vissza!“ A szegény varrónő így töredelmesen bevallotta bűnét. A törvényszéki eljárás ellene meg van indítva.

— Csernovitzból e hó 3-dikáról írják: Hackmann püspök néhány nap előtt indult Karlovicza a görög-keleti püspökök zsinatára, titkára és két magas rangu pap kíséretében. Mint hírlík, Hackmann püspök programja abban központosul, hogy a bukovinai görög-keleti egyház eddigi függetlenségét tisztán egyházi tekintetben sértetlenül fentartassék. A püspökök az országban függetlenül működ-jék és semmi metropolitásnak, se a szerb-nek, se az oláhnak, hanem egyedül a püspökök évenként összeülni szokott zsinatának legyen alárendelve.

— A magyar hitel papírok forgalmáról Adler üzlet-tudósítása e hó 16-ról következőleg értesít: A lefolyt hó üzletforgalma a magyar hitelpapírokban valamivel élénkebb volt, s abban a legtöbb papírnem részt vett. Árfolyama azonban csupán az első magyar biztosító társulat részvényeinek emelkedett; már most is igen nagy osztlékról beszélnek, melyet az intézet mai állása szerint a folyó üzletében fizetni képes lesz, s így előre számítgatják a teljes évi eredményt, mely azonban igen ingadozó lehet, a szerint a mint az utolsó négy hónap kedvezőnek vagy nem kedvezőnek fog mutatkozni. Annyi bizonyos, hogy az év elmúlt nagyobb része igen kedvező volt, s talán nem helytelenül reménylenek jó eredményeket annak hátralevő részétől, s ez esetben az ez évi osztlék igazolja a mai árfolyamot, s képessé teszi azt a további emelkedésre. A többi papírok közül az ó-budai takarékpénztár részvények kerestettek, s magas áron fizetettek. Magyar és temesi földterhermentesítési kötvények nagyobb mennyiségben hoztattak a vásárra, azonban a tőkepénzesek részéről kész vásárlókra találtak. A budapesti lánchid- és alagut-részvények is számosan kínáltattak, de kész vevőkre találtak, bár mindkét társulat augusztusi bevétele nem a legkedvezőbb volt. A malomrészvényekben csend uralkodik, s nevezetes eladások nem történtek. A Sz.-István részvények, melyeknek szelvénye az osztlékkal együtt f. hó 12-dike óta 20 frt 70 krral fizetettik a társulattól, árfolyamukat, — ide értve bezárólag a szelvény és osztléki összeget, nem változtat-ták. Ezen részvényekre f. év július 1-től fogva 5%-től folyó kamata esik 2 1/2, pest-losonczi részvénynek, vagyis 440 frtnak, névleges értékben, 22 frtal egy egész évre; ennél fogva 1865. január 1-én e felévi kamatok minden Sz.-István részvény után 11 frtal fognak kifizetettini; valószínűleg addig meg fog történni ezen részvények átcserelése, s akkor a papír a bécsi börzén is jegyezettini fog, s így a korlátolt piac, melyen belől most mozog térsből. Ha addig, a mi remélhető, a vasut a közszentelepekig munkásságba jó, biztosan el lehet fogadni, hogy a részvények árfolyama is kedvezőbb leendő, mint az, melyen nálunk, a mi csak igen is korlátolt piacunkon állanak. A vasut építése egész erőlylyel folytatattik. A budapesti lánchid kimutatása augusztus 1-től 31-ig 39,756 frt 61 k bevételet mutat fel, míg a mult év ugyanezen hónapja 44,850 frt 18 krt; tehát mintegy 5000 frt kevesleletet. Az osztlékre való kifizetések minden hónapi kimutatással inkább-inkább tűnnek. A budapesti alagut kimutatása augusztus hó 1-től 31-ig 3390 frt 28 k bevételet mutat, 1863 augusztus hóban a bevételet 4290 frt 34 k volt, így tehát a keveslelet mintegy 900 frtra megy; az összes idei keveslelet eddig mintegy 1550 frtot tesz. Az általános pénzpiac, a legkitünőbb külföldi piacokon érezhető pénzüszke, s a diskontónak ennek következtében történt felemelkedése miatt (London 9, Páris 7, Berlin 6% stb.) nem nyert-hetett kedvezőbb alakot. Az 1860- és 64-diki sorsjegyek csekély emelkedés után ismét alá szállottak, sőt a vasutak is, melyeknek növekedő bevétele, különösen az államvasuté, igazolnák az illető értékeknek emelkedését, ily viszonyok közt csak fáradságosan halad-hatnak felebb. Azonban a pénzpiac ez utóbbiak tekintetében mindig szilárd marad, s mibelyt a fentebb említett kedvezőtlen viszonyok, melyek tartósak nem lehetnek, ismét jobban alakulnak, ezeknek emelkedése nem maradhat ki. A pénznemek és váltók ugyanezen viszonyok következtében emelkedő irányt vettek, azonban sokkal jelentéktlenebb mértékben, mintsem félelmet okozhatnának. En-

nek oka nem nálunk, hanem a külföldön keresendő, hol érezhető hiány van az érzépenben, míg nálunk a szükséglet nem nagy, s a bank a bankjegyforgalmat mindig alább szállítja.

— A Sz.-Udvarhelyi kaszinó-egyletnek az újbóli alakulása szept. 10-én október hó első napján közgyűlése fog lenni, melyre minden e tárgyban érdeklődő honfiak tisztelettel meghívottak. Sz.-Udvarhely szeptember 11. 1864. A választmányi gyűlésből.

Korondi Mózes
titkár.

POLITIKAI HIREK.

Angolország. London, sept. 15. A „M. Post” a mazzinismnak Olaszországi elnyomatását kívánja; másrésztől azonban — szerinte — Olaszország joggal megvárhatja Franciaországtól, hogy az szétépítse ama csel-szövényeket, melyek Rómában, a királyság szabadsága ellen, koholtaknak.

Humbert herceg az olasz követség palotájában szállott meg, s egész Londonban mulatása alatt ott fog lakni. Palmerston lord 12-én látogatást tett a hercegnél, ki este nála vacsorált. A herceg 13-án reggel Duncasterbe utazott el.

Francoziaország. Páris, sept. 13. A porosz király által Schwalbachban tett udvari látogatást itt igen jó neven vették.

Cherbourg volt Roon tábornok utazási célja, mivel Poroszország Kielben hasonló intézményeket szándékozik tétetni.

A „France” szerint Svédország 50 milliói kölcsönt akar felvenni a londoni piacon. Tuniszból kelt tudósítások szerint, az admirálok határozottan követelik a portai biztos visszavonulását, s parancsuk volt 12-kén elutazni.

A császár a porta követe előtt megelégedését fejezte ki a fölött, hogy kormánya elfogadja a szeiz csatorna iránti francia válaszított bírósági ítéletet.

Jurien de la Gravière admirálnak hirtelen elutazása Schwalbachból Párisba az időjós politikusoknak nagy fejtörést okoz.

Olaszország. A pápa folyó hó 12-kén

este visszatért Rómába, s az összetódult néptömegétől által fogadtatott.

Róma, sept. 10. A mint a „Monde”-nak írják f. hó 9-kén este a gandolfi kastélyban két bomba vetített, egyik ezek közül éppen a pápai palota ablakai alatt, de semmi bajt s kárt nem okoztak.

Turin, sept. 10. Menabrea küldetése, mint az „Ind. belge” is állítja, sikeresen volt. Napoleon a római kérdést újból elnapolta.

Turinből sept. 5-ről írják: „A tegnapi ministeri tanácsban, melyben a király személyesen elükkölt, az idevaló ministeriumban már régóta létező meghasonlás elvégre nyíltan kimondatott. Minghetti, Pisanelli és Della Rovere egyrészt, s Peruzzi, Manna és Amari másrészt, a király személyes jelenlétében oly indulatosan összekapáltak egymással a kamara elosztásának kérdése miatt, hogy végre a király a következő erőlyes szavakkal vágott közbe: „Jól laktam már ezzel az örökös civakodással ministereim tanácsában; ha nem vagytok képesek egymással egyetértetni, váljatok el, s ezzel vége!” E szavak után a király szétosztatta a tanácskozományt, s Peruzzi, Manna és Amari még az nap beadtak lemondásukat. Minhoggy pedig e lemondás alkalmasint elfogadtatik, Minghetti már is póttagokat szerző a kilépő kormánytagok helyébe; Peruzzi a titkos államrendőrség főnöke Spaventa, Mannát dr. Vincenzis és Amari Bonghi pótolandják.

Németország. Berlin, sept. 14. A „Nord. Allg. Ztg.” és „Kreuztg.” panaszkodnak a miatt, hogy Dánia a bécsi érkező haladását lassítja; ha ez így megy az alkudozások egy évig is eltartanak.

A „Feudale Correspondenz” dicsőítő beszédben megasztalja Eugenia francia császárnét. A király a legteljesebben meg van elégedve a schwalbachi érkezővel. A császár nem kaphatott volna a Francia- és Poroszország közt fenálló barátságos érzület kifejezésére jobb tolmácsot mint nője. A császárné bizalmatlan Anglia iránt, és szövetségeseket keres a continensen, kezességet a császárság megszilárdítására. Ezen szívélyes viszonyból azonban éppen nem következik az osztrák-porosz szövetség meghidegítése. Ausztriával most szorosabb a barátság mint vala-

ha. Rechberg gróf nem szándékszik bevágni a porosz politika útját. Ez fog kitűnni a várm. értekezletek alkalmával is.

Berlin, sept. 14. A párisi udvar Auszriának a kereskedelmi szerződés módosítását illető kérdésre egyenesen elutasító választ adott. A „Nord. Allg. Ztgung” óvatosság hiányával vádolja a dán királyt a schleswigieknek adott válaszáért.

Berlin, sept. 15. A korona-hercegné ma fiat szült; az anya és a gyermek is kívánt állapotban vannak.

A „Politik”-nak írják Bécsből: igen kitűnő körökben báró Bach elmozdítását emlegették, melyért maga folyamodott volna, s jelenlegi állomását egy csak most elismert udvarnál állítandó követséggel cserélné föl. A római követségre Hübner báró lenne kijelölve. Mint nevezett lap hozzá teszi, ily személy-változtatás nem lenne jelentőség nélküli.

Schweiz. Genfből jelentik, hogy mind az independentek, mind a radikálok részéről lépések tétetnek, kibékülés létesítése végett. Mint Bernből f. hó 12-ről jelentik, Auszria vonakodván Langiewitzet kiadni, a szövetségtanács nem folytatandja tovább az alkudozásokat, a nélkül azonban, hogy lemondana azon jog érvényesítéséről, melyen kívánata alapul.

Spanyolország. Madridból f. hó 12-ről jelentik, hogy Gonzalez-Bravónak a római spanyol követségre kinevezése nem fog megjelenni a hivatalos lapban, mielőtt a pápa arról értesített volna.

Madrid, sept. 15. A ministeri válság folytatást tart. A királynő O'Donnel tbnagyot magához hívatta.

Madridból, f. hó 16-ról jelentik ide, miszerint az új kabinet megalakult. Mint állítják, az elnökséget Narvaez fogadta el.

Amerika. Új-Yorki hírek szerint Farragut admiral Morgan örödöt az azt védő őrhaddal együtt elfoglalta.

Hire van, hogy Juarez New-Orleansba érkezett volna.

Új-York, sept. (Este). A Chicagóban egybegyűlt conventio Mac Clellan tábornokot elnöknek, Pendleton urat (Ohioból) pedig alelnöknek jelölte ki.

Ujabb. Brüsszel, sept. 16. Az „Ind. belge” Auszria s Poroszország közti növekvő viszályokról szól.

— Berlin, sept. 16. Az orosz császár s az orosz trónörökös nagyherceg szerdán este Potsdamba érkeznek s jelen lesznek a hadgyakorlatokon. A császár 24-én este Friedrichshafenbe utazik.

— Konstantinápoly, sept. 10. Joinville hg. ide érkezett. A porta s Anglia közt szerződés kötött egy Törökországból Indiába vezető távirda vonal felállítására iránt.

— Új-York, sept. 7. Atlanta bevételé valósul. Új-Yorkban Frimont kijelöltetése visszavonott. A „New-York-Tribune” szerint Mexicóban a juaristák és a francia csapatok között közelebb négy összehittetés történt.

— Bombay, aug. 23. Hir szerint a kabuli emir saját testvéreit fogva Kabulba küldte. Közte s a brit kormány közt oly szerződés kötött, melynek fogva ő arra kötelezi magát, hogy az északnyugati határon levő hegyi törzseket féken tartandja. Egy persa követ érkezett meg, a Sahnak egy oly iratával, mely Heratra vonatkozólag különböző követeléseket foglal magában, s elvétel esetében egy persa seregnek Herat felé nyomulásával fenyegetőzik.

— Berlin, sept. 17. Varsóból teljes hitel érdemlő magán közlések jelentik: a közelebbi hét közepe táján igen fontos leiratok fognak kiadni Lengyelországra, vonatkozólag, melyek névszerint: egyetemek alapítását, a testi büntetések eltörlését rendelik el. Ezzel egy időben a császárnak egy Berg grófhoz intézett irata is fog kiadni.

Bécsibörze September 19-én: Nemzeti kölcsön 81.30. 5% Metalliques 71.20. Bank-részvény 776.—. Hitel-részvény 184.50. Váltó Londonra 115.80. Ezüst 115.75. Arany 5.50.

1860-diki Állam kölcsön 92.—.

September 16-án: Urbéri kárpótlási kötvény Magyarországi 73.80. Erdélyi 72.25.

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DÁNIEL.

HIVATALOS.

Sz. 1234.—1864.

Hirdetmény.

Az ezen és a nagy-nyedi orsz. fegyintézet őrszemélyzete számára, az idei november 1-jén beálló hordidőre járuló öltönyökhöz szükséges kelmék és anyagok, u. m.

490 ² / ₃ rőf	1 ¹ / ₂ rőf	széles világos szürke köpenynek való posztó.
8 ³ / ₁₆ n	1 ¹ / ₂ n	búzavirág színű szegélynek „
27 ¹ / ₂ n	1 ¹ / ₂ n	kabátnak való sötét-zöld posztó. „
316 ³ / ₈ n	1 ¹ / ₂ n	nadrág és mellénynek való szerezsen szürke posztó.
436 n	1 n	köpeny bérleseknek való vászon.
226 n	1 n	kabát, nadrág és mellény bérleseknek való vászon.
133 ¹ / ₂ n	3 ¹ / ₂ n	uszály bérleseknek való calicot.
338 n	1 n	foslányinak való sávoly.
676 n	1 n	lábravalónak való vászon.
127 ¹ / ₂ ducet		ducet köpenyre való nagy sárga rézgomb.
36 ¹ / ₁₃ n		apró „ „
22 n		kabátra „ „
3 ¹ / ₁₂ n		apró „ „
115 n		nadrágra „ fekete csontgomb.
57 ¹ / ₁₂ n		mellényre „ rézfűlt fekete szarvgomb.
173 ¹ / ₁₂ n		foslányra „ 5 lyuku fehér csontgomb.
115 darab		sötét-zöld sapka, ebből egy darab ezüst zsinor- és rózsával, a többi selyem zsinor- és rózsával, valamennyi fénymázás szemernyővel és viaszosvászon borítékkal — egyremásra.
102 darab		csillag, ebből 6 darab ezüsttel szőtt, a többi selyem — egyremásra
4 n		nyakposzománt, 1 darab „ „ „ „ „
21 n		kardbojt, 1 „ „ „ „ „

való, ársökkenés útján leendő beszerzése a fels. kir. főkörmányszéknek idei augst. 23-kán 23,644. sz. a kelt rendelelel engedélyeztetvén, az e tárgybéli írásos ársökkenés folyó évi **september 27-kén reggeli 10 órára** iratik ki, mi azon felhívással tétetik közbe, hogy az ezen vállalkozáshoz hozzá szólni kívánók szabályozott béléggel ellátott s az egész fennebbi szállítmányért kívánt összegnek 5% javát, mely készpénzben, vagy börze árfolyam szerint számítható belföldi állampapírokkal teendő le — mint bánatpénzzel megterhelt írásos ajánlataikat, a kitűzött határidőig ezen igazgatórúhoz annyiával bizonyosabban benyújtják, mivel azontul semmi, bármily jutányos ajánlat sem fog többé elfogadtatni.

Az ezen vállalkozásra vonatkozó szorosabb feltételek, valamint a szállítandó kelmék és anyagok minta darabjai is, melyekkel a szállítandó kelmék- és anyagoknak ugyanazosoknak kell lenniük — az ezen intézet irodájában a szokott hivatalos órák alatt addig is megtekinthetők.

Az orsz. kir. fegyintézet igazgatóságától.

Szamosújvárt, Sz.-Mihály-hava 9-kén, 1864.

NEM HIVATALOS.

(241) **Kiadó szállás.** (1—2)

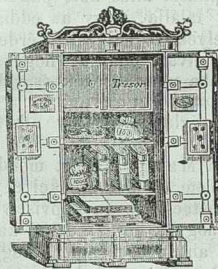
Külső-monostor utcában az **52-dik szám alatt** egy egész szállás, a hozzá tartozó konyhával s egyéb szükséges épületekkel kiadó. Értekezhetni fölöle ugyancsak k.-monostor utcában, a 171-dik szám alatt, Makkai Eleknél.

(239) **Ménés árvereltetés.** (1—3)

A néhai b. Wesselényi Miklós hagyatékából a zsidói ménés nagy része — 60 darab — mely teli- és fél-nyész kanczák, kancza csikókból, hason fajú nyész ménékből, melyek hátú lovakkal is idomítottak, mén csikókból és paripákban áll, **folyó évi október 10 — 11-én Zsidón tartandó orsz. vásáron elárvereltetik.**

Nyomatott az ev. ref. fűtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74 sz.)

(237)

WERTHEIM F. ÉS TÁRSA

Bécsben.

Raktára: Stadt, Tuchlauben 11. sz.

A fennebbi cég a legnagyobb gyár Európában, mely tűz és kirablás ellen védő pénzszekrényeket készít, 1852-beni alapulása óta 12,000 darabnál több tűz- és feltörés elleni szekrényt adott el; bécsi központi rakhelyén folyvást 200—300 darab kész szekrény van, fiók-raktárakkal Európa, Ázsia, Afrika, Amerika minden nagyobb városait ellátta.

A kiváltságot nyert új amerikai mű-védzár alkalmazása által e pénzszekrények a tökéletesség legnagyobb fokára vannak vize, s ez által megbecsülhetlen értékre tettek szert.

A ház képviselője, Riedel ur, jelenleg néhány napot éppen itt mulat, szállása a „Nemzeti szaloda”-ban, s az amerikai zár megmutatásával, valamint egyéb felvilágosításokkal legörömsétebb kész a t. cz. közönségnek szolgálni.

Árjegyzékek és rajzokkal ingyen kedveskedik.

(228)

(2—2)

Figyelemre méltó fogorvosi jelenés.

Blau S. bécsi városi fogorvos Kolozsvárra érkezett és mester-séges fogak betétele s más fogorvosi műtétei végett mindennap megtalálható b.-magyarutczai szállásán a Hirschfeld háznál 446. sz. alatt.

Rövid idei itt tartzkodása sept. 23-ig leend.

(240)

Meghívás.

(1—3)

Alólikt gyárnak ezennel van szerencsése a n. érd. gazdasági közönséggel tudatni, miszerint **f. hó 23, 24, és 25-én** a gyári udvarban külső-tordanteza 306 sz. egy **gazdasági gép-kiállítás rendez**, mely alkalommal egy 2 lőrejtű amerikai cseplő és egy kézi és lőrejtű alkalmazható malom fog működni.

Jeles boronákon, kapáló és töltőgépéken, kukoricza fejtőkön, répa- és szecskavágókon kívül e célra Vidats István gépgyárából Pestről **Alban-féle szóró vetőgépek, Garrett-féle sorvetők** és legújabb szerkezetű **ekék, kapálók és váltó ekék** fognak megérkezni, melyek megtekintése a földművelő nagy közönség különös figyelmébe ajánlható. Kolozsvárt, szeptemberben 1864.

JANKÓ VINCZE, vasöntő és gépgyáros.

(238)

Maros Ludason

(1—1)

október 4-dikén vásárlend.

A baromvásár 4, a juhvásár pedig 7 nappal előbb kezdődik — M.-Ludason mindég oly nagy baromvásár szokott lenni, hogy a vásárlóknak van mibe válogatni.

Hersch Mózes, haszonbérlo.